

35.429 Europees Openbaar Ministerie bijdrage Martine Baay 50PLUS

Voorzitter,

Voorliggend wetsvoorstel regelt de aanpassing van enkele wetten ter uitvoering van de EU-verordening omtrent het Europees Openbaar Ministerie. Nader te noemen EOM

Dit EOM is speciaal opgericht om strafbare feiten die de financiële belangen van de EU schaden te onderzoeken, te vervolgen en voor de nationale rechter te brengen. Het gaat hier om fraude met de EU-subsidies, invoerrechten en de omzetbelasting. Lidstaten die niet deelnemen aan het EOM zijn: Zweden, Denemarken, Ierland, Hongarije en Polen.

Voorzitter,

In een eerdere bijdrage uit 2018 over het EOM stelde mijn fractie in dit Huis dat de Europese Unie slechts drie kerntaken heeft, te weten: economisch en monetair beleid, milieu- en energiebeleid en grensbeleid. Dit standpunt blijft onverkort hetzelfde.

Wat 50PLUS betreft moet de EU alleen die taken uitvoeren die niet op nationaal niveau kunnen worden uitgevoerd.

Voorzitter,

In 1999 werd het Europees Bureau, Office de Lutte Anti-Fraude, (nader te noemen OLAF) voor fraudebestrijding opgericht. OLAF heeft de bevoegdheid om in volledige onafhankelijkheid onderzoeken naar fraude uit te voeren in de lidstaten en binnen Europese instellingen en vorderde al zo'n 7 miljard euro terug. OLAF werkt nauw samen met Europol en Eurojust.

De nieuwe constructie, het Europees OM, heeft de bevoegdheid om strafbare feiten die de financiële belangen van de Unie schaden voor de nationale rechter te brengen. Zij heeft dus verdergaande bevoegdheden dan het OLAF.

Voorzitter,

Juist deze verdergaande bevoegdheden baart 50PLUS zorgen want daardoor komt de soevereiniteit en het opportuniteitsbeginsel van onze Nederlandse Staat in het geding. Bij grensoverschrijdende fraude met EU-gelden bestaat nu al de verplichting voor lidstaten om strafrechtelijk samen te werken. Het Nederlandse OM kan ook zonder Europees OM andere lidstaten assistentie verlenen bij onderzoek of vervolging.

Maar Voorzitter, omdat het Europees OM onderdeel was van het regeerakkoord onder Rutte III moet het worden geïmplementeerd in ons rechtstelsel. Deelname van Nederland aan het EOM staat al vast ongeacht of dit wetsvoorstel wordt aangenomen of niet.

In de Memorie van Antwoord als reactie op vele vragen van collega's over de bevoegdheid, werkwijze en implementatie van het EOM valt mijn fractie één ding op, de woorden "vertrouwen" en "verwachting". Omdat veelal geen antwoord kan worden gegeven op concrete vragen over het functioneren en de uitwerking van het Europees OM wordt door de minister volstaan met het antwoord dat hij er alle vertrouwen in heeft en verwacht dat het EOM succesvol zal zijn.

Ik noem enkele voorbeelden.

Formeel is op grond van de Verordening het EOM ook bevoegd om andere strafbare feiten die onlosmakend verbonden zijn met EU-fraude naar zich toe te trekken. Het zogenaamde evocatierecht¹ waardoor de nationale autoriteiten ook lopende onderzoeken dienen over te dragen aan het EOM. Nederlandse autoriteiten verliezen daarin hun zeggenschap maar de verwachting is vooralsnog dat het Europees OM niet deze zaken terstond overneemt, aldus de minister.

Dit demissionaire kabinet verwacht dat de operationele samenwerking tussen de bevoegde instanties in de lidstaten efficiënter wordt en de aanpak van fraude wordt vergroot met name in die lidstaten waar de handhaving op dat punt voor verbetering vatbaar is. Maar de lidstaten waarom het gaat, Hongarije en Polen, zijn niet aangesloten dus waarop is deze verwachting gebaseerd?

Dan Voorzitter, is de verwachting dat het EOM met de niet-deelnemende lidstaten praktische werkafspraken maakt. Dit kabinet vertrouwt erop dat een modus zal worden gevonden om tot onderlinge samenwerking te komen. Mijn fractie vraagt de minister waar het belang van Polen en Hongarije ligt om niet mee te doen aan het EOM, maar om wel een samenwerkingsverband aan te gaan? Kan de minister dit nader duiden?

Ook over de toekomstige samenwerking tussen Europees OM, het OM en onze nationale opsporingsinstanties bestaat louter vertrouwen dat daarvoor goede werkafspraken worden gemaakt.

Kortom Voorzitter,

Vertrouwen en verwachtingen zijn mooi! Het betekent dat je hoopt, gelooft en erop rekent dat iets een succes gaat worden maar dat daar geen onafhankelijk toetsbaar criterium voor bestaat.

Zelfs de VVD vraagt in het Voorlopig Verslag van 17 november 2020 welke criteria maakt dat het EOM voor Nederland een succes is. Volgens de minister moet dat gaan blijken uit de jaarlijkse jaarverslagen.

50PLUS vindt dit een uitermate wankele basis. Zoiets ingrijpends als het instellen van een Europees OM waarbij Nederland het recht van vervolging overdraagt en Europees recht wordt toegepast met uitsluiting van ons nationale recht, vereist toch met waarborgen omklede toetsingscriteria? Bovendien kan zo'n vervolgingsoverdracht niet meer worden teruggedraaid.

Want zelfs wanneer zou blijken dat het Europees OM niet zo'n eclatant succes wordt als men verwacht dan kan Nederland de deelname aan het EOM niet eenzijdig beëindigen. Ook dit ziet mijn fractie als een inperking van onze soevereiniteit. Het feit dat er geen weg terug is betekent dat wij definitief bevoegdheden op het gebied van ons strafrecht overdragen aan de Europese Unie.

---

¹ Artikel 27 van de Verordening EOM

Voorzitter, mijn fractie heeft nog enkele concrete vragen aan de minister.

Op grond waarvan is de minister van mening dat het EOM een oplossing biedt voor de verschillende strafrechtelijke stelsels tussen de verschillende deelnemende lidstaten?

Hoe kan het Europees OM een oplossing bieden bij onduidelijke jurisdictie bij grensoverschrijdende fraude gevallen?

Zal het manoeuvreren tussen verschillende strafstelsels en onduidelijke jurisdictie door het Europees OM niet onherroepelijk leiden tot toekomstige aanpassingen. Is de volgende stap wellicht een overkoepeld Wetboek van Strafrecht of Strafvordering zo vraag ik de minister?

Omdat het EOM een zelfstandige organisatie is binnen het OM valt de gedelegeerde Europese aanklager – zeg maar de Europese Officier van Justitie – niet onder de aanwijzingsbevoegdheid van de Minister.

Kan de minister aangeven wat het in concreto betekent wanneer het Europees OM besluit niet over te gaan tot vervolging van bijvoorbeeld BTW fraude daar waar het Nederlands belang dat wel zou vorderen? Graag een antwoord van de minister.

Voorzitter ik rond af.

Omdat een klein aantal lidstaten niet of nauwelijks op nationaal niveau optreden en fraude oogluikend toestaan of gedogen, is men overgegaan tot het instellen van een Europees Openbaar Ministerie.

Het feit dat zowel Zweden als Denemarken op grond van het soevereiniteitsbeginsel niet meedoen aan het EOM, geeft te denken.

Maar dat juist Polen en Hongarije, waarvan bekend is dat zij niet of nauwelijks optreden tegen EU-subsidie fraude in eigen land, zich ook niet hebben aangesloten roept bij mijn fractie de vraag op of het middel van Europees OM niet disproportioneel is geworden.

De verwachting en vertrouwen van dit Kabinet, dat deze lidstaten zich als betrouwbare en positieve partners gaan opstellen om tot vruchtbare samenwerking te komen om EU fraude binnen eigen landsgrenzen op te sporen en te vervolgen, deelt mijn fractie vooralsnog niet.

Welke middelen bestaan er volgens de minister om werkafspraken met de niet-deelnemende lidstaten af te dwingen? Kan hij deze benoemen?

Voorzitter,

Ook 50PLUS is groot voorstander van het aanpakken van fraude met subsidiegelden maar mijn fractie heeft grote twijfels of een Europees OM kan en zal bijdragen tot terugdringing of voorkoming van EU fraude.

Daarbij moet worden opgeteld dat de bevoegdheden van het Europees OM niet kunnen worden uitgeoefend in juist die landen daar waar die het hardst nodig zijn.